

KIRI-KOOLI

ABIVIIK

K. Päts
Eesti Vabariigi Presidendina.

Nr. 6. VEEBRUAR 1954.

EESTI VABARIIGI 36. AASTAPÄEV

JA

VABARIIGI PRESIDENDI K. PÄTSI 80. SÜNNIPÄEV

Saatuse soovil on need kaks sündmust sattunud samale ajale, kui selle aja all mõistame kaht järgnevat päeva. Konstantin Pätsi sünnipäev on 23. veebruaril ja Eesti Vabariik kuulutati välja 24. veebruaril (Pärnus isegi 23. veebruaril). Ka sisuliselt on Eesti Vabariigi areng ja K. Pätsi elutöö teineteisega nii läbi põimitud, et ei saa kõnelda ühest ja vaikida teisest.

K. Päts on eesti mehe ideaal-kuju. Temperamendilt aeglane, kuid järjekindel ja tasakaalukas. Põhimõte - enne mõtle, siis ütle - ei anna põhjust ettenähtud teedest kõrvale kaldumiseks. Sõnades otsekohene, tegudes sirgjoone-line. Looduse poolest varustatud terve mõistusega, on ta tugev tahtejõud viimistlenud selle teravaks mõistuseks, mis on suuteline lahendada keerukaid probleeme. Läbi ja läbi sotsiaalne tüüp, kes oskab inimesi tunda, hinnata ja neid tööle rakendada. Hindamisel aus ja õiglane. Riigihuvide esikohal, siis erakonnahuvide ja lõpuks isiklikud huvide.

Sellisena, varustatud kõrge intelligentsiga ja suure teotahetega, ei tulnud K. Pätsil kaua sobivat tööpõlde otsida. Tallinn oli sajandi vahetusel küll eesti linn, aga tema kõrgemad positsioonid poliitilise, majandusliku ja kultuurielu alal olid kõik muulaste käes. Kõigepealt oli tarvis rahvast kasvatada ja õpetada oma õigustest aru saama. Ta asutas ajalehe "Teataja", mille ümber kogus haritlasi ja poliitikategelasi vaatamata nende maailmavaate erinevusele. K. Päts oskas neid koos hoida ja nendega koos töötada.

Esimene pealetung algas sakslaste linnavalitsuse kantsele. Küll selgitati "Teataja" veergudel, küll korraldati valimiseelseid koosolekuid, kus ergutati ja julgustati eesti soost valijaid oma huvide ja õiguste eest välja astuma. Rahvas oskas hinnata seda organiseerimistööd K. Pätsi algatusel ja korraldusel. Rahvasuu laulis: "Päts oli puus ja Pung oli suus, Teemant maas ja Martna käes".

Teemanti temperament oli võrratu, kui ta ühel kõne-

koosolekul oma kõne lõpetas siili õpetusega: "Kalevipoeg, löõ servi, löõ servi!" Aga Päts ületas kaugelt Teemanti, kui ta oma kõne lõpetas väga aeglaselt ja madala bassiga: "Meil on aeg seda seitsmesaja-aastast saksa tolmukotti raputada" ja tegi sealjuures kätega aeglaselt raputamise liigutusi.

Ja eestlaste võit linnavalimistel oli hiilgav. See tõi küll enesega kaasa surveaastatel tagaselja surmaotsuse ja hülisemaid vangistusi rahva õiguste eest võitlejale.

Kui aga olud lubasid, oli K. Päts jälle juhtival kohal: Maavalitsuse esimees, Päästekomitee liige, Ajutise Valitsuse peaminister ja hiljem korduvalt Riigivanem.

Vabadussõja algul 28. nov. 1918, kui valitsuses arutati olukorda, pööras K. Päts rusikaga lauale ja lausus: "Ei mingit kokkulepet kommunistidega! Meie püha kohus on oma maad kaitsta! Kõik mehed idarajale - vastu viletsuse ja orjuse kandjatele!" Nagu teada lõppes Vabadussõda venelaste poolt pakutud rahuga, mille kohta sõlmiti Tartus 2. veebr. 1920. a. melle soodsatel tingimustel rahuleping.

Riigi ülesehituse töö näitas K. Päts alati suure riigimehe tarkust, kui ta erakondade kauplemise ajastul oma erakonda ja teisi korraks kutsus: "Kui tahame oma riiki valitseda raskel ajal, siis meil Riigikogus ühesttiivast teiseni peavad kõigi kannatajate hädad olema ühtemoodi tähtsad. Peame üldrahvuslikust seisukohast lähtuma ja meil ei tohi vahet olla ühe või teise rahva-kihi vahel".

Koos kogu maailma majanduskriisiga elas ka Eesti 1933. ja 1934. aastal üle raskeid vapustuse aegu. "Võimu ei või tänava kätte anda!" lausus K. Päts ja koos kindral Laidoneriga nad astusid 12. märtsil 1934. a. sammu, mis jällegi näitab suurt ettenägelikkust ja riigimehe tarkust. "Rahvas on haige, teda tuleb lasta veidi puhata", põhjendas K. Päts oma sammu.

Neli aastat hiljem, pärast Rahvuskogu poolt uue tasakaalustatud Põhiseaduse koostamist võis K. Päts uue-aasta ööl 1938. a. oma kõnes rahvale suure rahuldustundega öel-

da: "Meie võidame tagasi uuel aastal oma lõpliku riigikorra, võidame tagasi eneseusalduse ja usalduse oma rahva ja oma juhtide vastu. Meie ei ole jooksnud võõraste ideede ja võõraste lööksõnade järele, vaid oleme võtnud jõudu oma rahva hingest ja oleme truuks jäänud tähistele, mida oleme üles seadnud oma riigi loomisel".

Uus ja praegu kehtiv põhiseadus hakkas kehtima 1. jaan. 1938. a. ja 24. aprillil 1938. a. valiti K. Päts esimeheks Vabariigi Presidendiks. See ütleb kõik.

Agarasti tulid rasked ajad. Vaatamata 28. septembril 1939. a. Nõukogude Liiduga sõlmitud "vastastikuse abistamise paktile" ja hilisematele "pühalikkudele" töotustele meie suveräänsuse puutumatusena, tuli idast laviin ja mattis meid oma alla.

Viimane President K. Pätsi katse oma rahva poole pöörduda Võidupüha puhul, mis aga enam rahvani ei jõudnud, sisaldab peamõtte: "Ei ole kedagi teist maailmas, kes saaks kaitsta ja hoida seda vara, mida meie oleme kogunud, kui Eesti riik seda ei teeks".

Meie President oleks leidnud võimalusi põgenemiseks, nagu seda tegid kümned tuhanded meie kaasmaalastest. Aga ta jäi truuks oma rahvale kuni viimse hetkeni.

Meie suure riigimehe President Konstantin Pätsi 80. sünnipäeval ei oska meie paremini teda austada, kui töötusega töötada ja võidelda meie kalli kodumaa eest, mis oli meie Presidendile kallim kui ta isiklik heaolu.

A. Roos.

HALLPEAD AUSTA, KULUPEAD KUMMARDA!

Sõidan bussis, kõik istekohad on täidetud. Järgmisel peatusel ei ole ühtegi mahaminejat. Bussi peale tuleb aga juurde üks vana mees. Tal on mõlemas käes üks suur paberist turukott. Nähtavasti käis ta sisseoste tegemas, sest ühest kotist paistab välja suur seller ning teises kotis on näha porgandeid ja kapsapea.

Mees paistab olevat väga vana, kuna tal põlved ja käed värisevad tugevasti. On näha, et tal on väga raske seista ja hoida tasakaalu, sest bussijuht pidurdab väga äkiliste nõksudega.

Istun viimases reas ja vaatan, et kas eespool tõuseb keegi püsti, et loovutada talle oma kohta. Kõik istuvad rahulikult edasi. Tõusen ja juhatan talle oma koha ning jään ise püsti seisma. Mõtlen sealjuures, et kas tõesti siin maal ei ole niisugust vanasõna "Hallpead austa, kulupead kummarda" või kui on, miks siis selle järgi ei elata.

Kotkas, California.

SÕDALASE SOOV

Oh saaksin sõjassa surra,
vaenuväljalla vajuda,
tappelussa tarrehtada!

Suurembi sõjassa surra,
vägevambi võitelussa,
käsikähmassa kenambi:

Ei ole taudi tappemista,
valuhoodi vaevamista,
surmasängi solgumista,
pikalista piinamista,
kauasta kidunemista.

Eesti rahvalaul.

VANAISA KODUKOHT

Minu vanaisa elas maal. Et mina olin linnalaps, siis oli see mulle suureks elamuseks, kui mind suvel viidi maale vanaisa juurde. Mulle meeldis väga vanaisa juures, sest seal oli palju ruumi jooksmiseks ja mängimiseks. Nii oli vanaisa koduka mulle koduks, kuid ainult selle vahega, et mina elasin seal suvel, vanaisa aga ei lahkunud oma kodust isegi siis mitte, kui oli sõda.

Vanaisa jutustas, kuidas ta oli oma kodus üle elanud mitmed sõjad. Üks neist oli Eesti Vabadussõda. Kui 1918. a. Vene kommunistid tungisid üle Eesti piiri ja sõjaga hakkasid vallutama Eesti maa-alasid, oli sõjaliin varsti vanaisa kodukoha lähedal. Vanaema koos lastega sõitis metsa varjule, vanaisa jäi aga koju. Ühel varajasel hommikutunnil ärkas vanaisa ägeda püssipragina peale. Kuulid tungisid läbi majaseinte ja vanaisa pääses selletõttu, et tema voodi kohal väljas oli puuriit, mis teda kuulide eest kaitses. Peale selle tulid kommunistid majja ja nõudsid toorelt vanaisa käest süta. Sealt tungisid kommunistid edasi Tallinna poole, kuna osa neist jäi paigale. Vanaisa, igapäev hirmul kommunistide eest, elas nendega koos üle kuu aja. Kommunistide käitumine inimestega oli julm, neid arreteeriti ja tapeti. Siis oli aga kommunistide hulgas levinud teade, et kuradid tungivat peale ja neile ei tegevat ükski kuul midagi. Järgmisel ööl olid kommunistid suures hirmus paaniliselt põgenenud. Vanaisa oli rõõmus, et kodukoht oli jälle vaba, ja vabastajad olid vaprad Eesti mehed, kelledele oli armas nende kodumaa ja kes kommunistidega lahinguid lüües oma vaprusena neile hirmu peale ajasid. Koos soomlaste ja soomusrongide abiga vabastati varsti terve Eesti kommunistidest.

Järgmine sõda, mida vanaisa oma kodutalus üle elas, oli siis, kui kommunistid teistkordselt olid Eesti vallutanud ja need sealt sakslaste poolt välja aeti.

Kui kommunistid kolmandat korda tungisid Eestisse ja mina koos vanematega asusin põgenemisteekonnale Saksa-maale, siis käisime veel viimast korda vanaisa vaatamas. Vanaisa ei lahkunud oma kodust, kuigi teda kaasa kutsusime.

Veel praegu kui mõtlen vanaisale, on mul meeles, kui ta seisis maja nurga ääres, juuksed ja habe hallid, ja viipas meile lahkumiseks käega, kuni vanker veeres puude varju.

Lepalind, California.

ÕIGEKIRI

HARJUTUSI KORDAMISEKS

Kirjuta kriipsu asemele K või KK!

1. Meil oli ilus ku - . Ku - e saba oli kirju. 2. Majal oli suur la - . Kass magas la - as. 3. Lu - u võti on siin. Pane uks lu - u! Meil on suur lu - . 4. See on kallid su - . Su - a sees oli auk. 5. Juta sai jõuluks nu - u. Nu - oli ilus. Juta armastas nu - u. 6. Nu - ul olid valged lo - id. Juta keeras ta juuksed lo - i. 7. Linnu no - on kollane. No - aga lind sööb. 8. So - oli laudas. So - u sarved on lühikesed. 9. Ema toas seisis yo - . Vo - i ratas keerles vurinal. 10. Jõulu ajal sõime kä - i. Kastead, mis kä - on?

Kirjuta kriipsu asemele P või PP!

1. Meeldib sulle see ka - ? Pane ka - i uks kinni! 2. Ta jättis nä - ud ukse vahele. On su nä - terve? 3. E - ja ema läksid linna. Ema ostab E - ule kinki. 4. Pärast sööme su - i. Su - on juba valmis. 5. Ke - il on ilus nu - . On see sinu ke - ? 6. Kassil on pehme kä - . Kass lakub kä - a ja mängib oma kä - aga. 7. Meie li - ul on uus varras. Li - on ka uus. 8. Milline on Eesti Vabariigi va - ? Millised kujud on va - il? Kas sa tunnend seda va - i? 9. Läksin kooli uue ma - iga. See ma - on pruun. 10. Pesen pöranda la - iga puhtaks. La - on puhas. 11. Se - a töötuba on siin. Se - a pole kodus.

Kirjuta kriipsu asemele T või TT!

1. Ju - ul pole lõppu. See on pikk ju - . 2. Panen raamatud ko - i. Ko - on täis. Ko - i suu on kitsas. 3. Pane koer ke - i! Ke - on pikk. 4. Lapse mütsil kõigub tu - . 5. Ta imeb lu - i. Lu - peab olema puhas. 6. Tulime ru - uga. On sul ka ru - ? 7. Oh seda lapse nu - u! Nu - uga jooksis laps koju. 8. Memm sidus rä - i pähe. Ta rä - on punane. 9. Meie keldris on mitu ro - i. Ro - il on pikk saba. 10. Ta elab väikeses hü - is. Hü - il on õlgka - us. Läheme hü - i! 11. Mulla all elab mu - . Mu - id teevad põllumehele kahju.

I. R.

HÜMN EESTILE

Su Põhjamaa päikese kullast,
su õhust, su veest ja su mullast
ma sündisin, kodumaa!
Su metsad, su taevas, su meri
on soonte sees kõnelev veri,
mis tänab sind lõpmata.

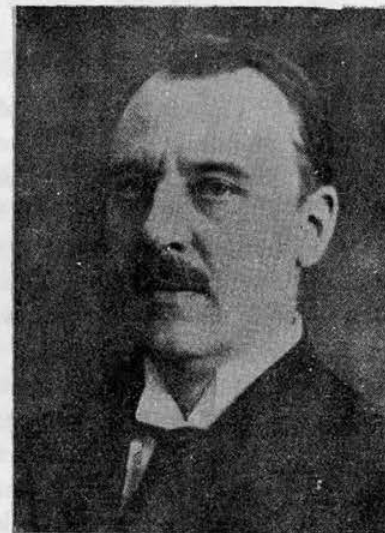
Kuis oskaside, tundsid ja teadsid,
nii südame tuksuma seadsid, -
nüüd sinule tuksub ta!
Nii rõõmus ja õnnes, mis hurmav,
kui mures ja valus, mis surmav,
sa Eesti, mu kodumaa!

Mu Jumal, sind kaitsku ja kandku,
sull' rahu ja õnnistust andku,
ta arm olgu sinuga!
Jää õitsema aegade meres,
riik Põhjamaa riikide peres,
sa Eesti, mu kodumaa!

M. Univer.

Jüri Vilms.

Konstantin Konik.

Konstantin Päts.

Eesti
Päästekomitee

(Orasmaa - Varmas
Eesti Ajalugu)

EESTI ISESEISVUSE SUND.

Esimene Maailmasõda ja Vene 1917. a. revolutsiooniliikumine. Euroopa suurriikide tööstus ja kaubandus arenesid XIX saj. lõpul ja XX algul nii kiiresti, et tuli puudus kätte turgudest, polnud enam kuhugi kaupu müüa. Tekkis tugev võistlus kaubaturgude pärast, mis muutis suurriikide vahekorra teravaks. Hakati valmistama sõja vastu — valmistama relvi ja sõjalaevu ning noolsamini välja õpetama sõjavägesid.

1914. a. suvel tapeti ühes serbia rahvusega linnas, mis allus Austria-Ungarile, selle riigi troonipärija. See sündmus oli väliseks tõukeks sõja puhkemisele. Austria-Ungari valitsus süüdistas Serbia valitsust selles kuritöös ja kui Serbia ta alandavatele nõudmistele vastu ei tulnud, kuulutas ta sellele sõja.

Nüüd järgnes ühe riigi sõjakuulutus teise omale. Ühel pool sõdisid Saksamaa, Austria-Ungari, Bulgaaria ja Türgi, teisel pool Venemaa, Serbia, Belgia, Inglismaa, Jaapan, Rumeenia, Itaalia, Põhja-Ameerika Ühendriigid jt.

Vene sõjaväed, kel päris algul oli sakslaste vastu teatav edu, hakkasid hiljem kaotama. Vene vähearenenud tööstus ei suutnud nimelt küllaldaselt valmistada relvi ja laskemoona. Hõreda raudteevõrgu tõttu ei suudetud ka väeosi küllalt kiiresti paigutada ühelt rindelt teisele. Alatiste kaotuste tagajärjel langes rahva meele-

olu ja levis sõjatüdimus. Kui nüüd 1917. a. veebruaris (v. k. j. — u. k. j. märtsi algul) Petrogradis*) halva korralduse ja viletsate teolude tõttu polnud leiba saada, tekkisid siin rahutused. Tööliste salgad ilmusid tänavale, nõudes leiba ja riigikorra muutmist. Valitsus saatis sõjaväeosi rahvast rahustama, kuid need läksid rahva poole üle — puhkes revolutsioon (nn. Veebruarirevolutsioon). Keiser Nikolai II sunniti troonist loobuma. Moodustati Ajutine Valitsus, kes pidi maad juhtima niikaua, kuni kokku astub Asutav Kogu ja määrab kindlaks riigikorra.

Korralgedus riigis aga kasvas järjest. Sõdurid ei lannud enam ülemate sõna ja hakkasid hulgaviisi rindelt lahkuma. Eriti agarasti tegi sõjaväe hulgas kihutustööd enamlaste partei, kelle juhiks oli Lenin. Enamlased lasksid lendu hüüdsõna: leiba, rahu, maad! ja kutsusid sõdureid üles relvi maha viskama ning rindelt lahkuma.

1917. a. oktoobri lõpul (v. k. j.) õnnestus enamlastel vägivaldaga kukutada Vene Ajutine Valitsus, ja nad asusid ise valitsema (nn. Oktoobrirevolutsioon). Sõda Saksamaaga lõpetati ja Saksamaale võimaldati okupeerida järgmise aasta veebruaris Läänemeremaad ning aprillis Ukraina.

Lääneringel — Prantsusmaal — siiski purustati lõpuks a. 1918 Saksa sõjajõud ja Esimene Maailmasõda, mis oli nõudnud miljoneid inimesi ja hävitanud tuhutuid varandusi, lõppes sama aasta novembris Inglismaa, Prantsusmaa, Põhja-Ameerika Ühendriikide ja nende liitlaste võiduga.

*) Esimese Maailmasõja puhkemise järele nimetati Peterburi 1915. a. ümber Petrogradiks. Hiljem — 1924. a. — anti linnale jällegi uus nimi: Leningrad.

Eesti Maapäev. Niipea kui 1917. a. veebruaris Venemaal puhkes revolutsioon ja ametisse astus Ajutine Valitsus, hakkasid eesti tegelased nõutama **Eestile oma-valitsust**. Sõideti Petrogradi ja esitati maaomavalitsuse kava, mille järgi kogu eestlaste maa pidi ühendatama üheks valitsemisühikuks, kohalik omavalitsus läheks rahva poolt valitava **Maapäeva** ja selle poolt moodustatava **Maavalitsuse** kätte. Vene valitsuse esindajaks oleks maakomissar.

Vene Ajutine Valitsus nägi, et eestlaste nõudmised on liiga suured, ja kõhklesid kava kinnitamisest. Et asja kiirendada ja oma jõudu näidata, korraldasid Petrogradis elavad eesti sõjaväelased ja eraisikud, arvult kokku ümmarguselt 40 000, neist ligi 15 000 sõjaväelased, rongkäigu läbi linna Riigivolikogu hoone ette, kus esindajad uuesti kandsid ette omavalitsuse nõudmise. Rongkäik oli hästi organiseeritud ja kord eeskujulik. Riigivolikogu komandant vaatas uuri — enam kui tund kulus rongi läbiminekuks. Siis ütles ta ühele eesti tegelasele: „Miks te ei valluta Petrogradi? Teil on nii palju hästikorraldatud jõude.” Eesti tegelane vastas: „Mis me teeme Petrogradiga? Me tahame ainult omavalitsust.”

30. märtsil (v. k. j.) kinnitatigi Eesti maaomavalitsuse seadus. Vene valitsuse komissariks sai J. Poska, tema abiks Tartus K. Parts. 11. ja 12. mail (v. k. j.) peeti Maapäeva valimised ja 1. juulil (v. k. j.) alustas rahva poolt valitud Maapäev (teise nimetusega Eesti Ajutine Maanõukogu) tegevust.

Eesti sõjavägede loomine. Varsti oli näha, et vene sõjavägi laguneb. Sellest ei olnud enam riigi kaitsjat, ta võis koguni ohtlikuks saada nendele maakohtadele, kus ta asus. Et sisemaal korda hoida, tuli hakata eesti

rahvuslikke vägesid korraldama. Kuidas seda teha? Eestlasi oli Maailmasõja ajal vene väes umbes 100 000 meest, neist üle 2000 ohvitseri. Need taheti koondada kodumaale eesti polkudesse. Vene valitsusvõimudelt saadi selleks viimaks luba — ja nüüd asuti väeosi looma. See polnud sugugi kerge. Mõned väeosad lubasid eestlasi lahkuda, teised ei lubanud. Siiski koondus lühikese ajaga Tallinna üle 4000 eesti sõduri. Siin takistasid aga oma väeosade loomist eesti omad enamlased ja enamlikud vene sõdurid. Viimaks sõidutati sõdurid Rakverre ja viidi siin lõpule esimese eesti polgu loomine. Polguülem polkovnik A. Tõnisson oskas väeosas luua säärase kindla korra, et kui vana vene kindral tuli polku vaatama, siis võttis mütsi maha, lõi mitu korda risti ette ja ütles: „Issand, mis ma näen!... ma näen jälle sõdureid... kuue kuu tagant näen jälle sõdureid...” Polgu üldparaadil veeresid vanal kindralil pisarad silmist.

Sügiseks oli eesti sõdureid koondunud kodumaale juba nii palju, et saadi neli polku ja võidi asuda eesti diviisi loomisele. Diviisi ülemaks kutsuti alampolkovnik Johan Laidoner.

Enamlased pääsevad võimule. Maapäev kuulutab **enda kõrgeima võimu kandjaks Eestis**. Suure kihutustöö tõttu leidsid enamlased Eestiski poolehoidu. V. Kingissepa juhtimisel hakati töötama Maapäeva ja eesti väeosade loomise vastu. Kui enamlased Venemaal Ajutise Valitsuse kukutasid ja võimu endi kätte said, võtsid ka eesti enamlased maa valitsemise komissar Poskalt üle, Ühtlasi hakati maal mõisaid ja linnas vabrikuid üle võtma. Kirikud suleti ja kuulutati rahvamajadeks.

15. novembril 1917 (v. k. j.) tuli Maapäev erakorra-

liselt kokku. Oli juba ette arvata, et enamlased kavatsivad selle laiali ajada, seepärast arutati küsimused enne Vanematekogus läbi ja esitati need Maapäevale ainult kinnitamiseks. Koosolek oli üksmeelne, sest enamlaste saadikud puudusid, ja see kestis vaevalt 10 minutit. Siin võeti vastu otsus, et **kõrgeima võimu kandjaks Eestis jääb Maapäev**, kelle korraldusi tuleb kõigil täita, kuni rahva poolt valitav, Eesti Asutav Kogu kokku kutsutakse, kes riigivormi määrab lõplikult kindlaks. Seega oli Eesti asunud iseseisvuse teele.

Kui enamlased tungisid koosoleku ruumi, oli istung juba lõppenud. Lossi ette, kus peeti Maapäeva koosolekut, oli kogunenud enamlaste kihutusel suur hulk rahvast, kes lahkuvaid saadikuid kohtlesid õige julmalt, mõnd isegi peksid.

Enamlased lahkuvad. Eesti kuulutatakse iseseisvaks vabariigiks. Brest-Litovski rahulepingu põhjal, mis sõlmiti enamliku Venemaa ja Saksamaa vahel 3. märtsil 1918, pidid venelased oma väed Eestist välja viima, kuna saksa väed pidid sisse tulema siia korda looma. Oli aga ette näha, et sakslased siin ainult korralloomisega ei lepi, vaid Eestit eneste alla tahavad võtta: Sellekohase palve olidki mõisnikud Saksa valitsusele saatnud.

Tegelikult alustasid saksa väed Eesti okupeerimist juba kaks nädalat enne rahulepingu sõlmimist.

Nüüd pidi ruttu tegutsema, et saaks siin enne iseseisvuse välja kuulutada, kui saksa väed sisse tulevad. Välisriikidesse saadeti saatkond **J. Tõnissoni** juhtimisel, kes pidi teiste riikide poolt Eesti iseseisvusele tunnustust nõutama.

19. veebruaril 1918 võeti Maapäeva Vanematekogu poolt iseseisvuse manifest vastu. **24. veebruaril** (Pärnus juba 23. veebruari õhtul) **kuulutati Eesti ise-**

Kindral J. Laidoner.

seisvaks demokraatlikuks vabariigiks. Korraldav võim anti Päästekomitee kätte, mille liikmeks olid: K. Päts, J. Vilms ja K. Konik. Manifesti ei saadud trükkida, sest

kõik trükikojad olid enamlaste käes. 23. veebruaril hakkasid enamlased ühes vene väe riisimetega Tallinnast lahkuma. 24. veebruaril mindi manifestiga „Päevalehe” trükikotta, et seda seal trükkida. Ladujaid ei olnud kohal. Saadeti käskjalg järele — ladujad ei julge tulla, kardavad enamlasti. Kuid annavad ise head nõu: „Saatke meile püssimehed järele, siis otsekui sunniksite meid väevõimuga.” Tehtigi nii, saadeti kaks püssimeest järele, ladujad tulid kohale ja algasid tööd, mis läks õige ruttu. Kell 2 olid juba esimesed eksemplarid manifestist „Eestimaa rahvastele” linnas välja pandud.

Järgmisel päeval seati eesti sõjaväe osad Reaalkooli ette, kus Päästekomitee pidas koosolekut. Umbes kell 11 väljus K. Päts, Päästekomitee poolt moodustatud ~~Ajuti~~ ~~Valitsuse~~ peaminister, ja luges iseseisvuse manifesti sõdureile ja kokkutulnud rahvale ette. Rahvas paljastas pead ja sõjaväeorkester mängis „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm...” Parajasti jõuti hümniga lõpule, kui ilmusid esimesed saksa sõdurid-ratturid.

1. Millal kinnitati Eesti maaomavalitsuse seadus?
2. Maaomavalitsuse seaduse kinnitamise järele sai Vene valitsuse komissariks...
3. Mispärast hakati eesti sõdureid kodumaale koondama?
4. Kirjelda korda eesti polkudes.
5. Milline partei töötas Maapäeva ja eesti rahvusvägede loomise vastu?
6. Millal kuulutati esimest korda välja Eesti lahkumine Vene riigist? Kelle poolt see kuulutus tuli?
7. Päästekomitee liikmed olid...
8. Eesti iseseisvus kuulutati välja...
9. Küsi teateid vanemalt inimesilt iseseisvuse tuleku kohta ja kirjuta üles.

(Parijõgi, Algmaa, Koit
Eesti Ajalugu algkoolile)

Väljaandja: Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides.

Toimetaja: mäg. Ants Roos.